

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., канд. екон. наук Краснікова Н. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ГЕОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

У сучасних умовах глобалізації транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють ключову роль у формуванні гео економічного ландшафту. Проте зростаючі геополітичні напруження та економічні санкції спричиняють фрагментацію світової економіки, що впливає на діяльність ТНК та національні економіки.

В умовах війни, глобальних гео економічних зрушень та перебудови міжнародних ланцюгів постачання Україна перебуває в епіцентрі трансформаційних процесів. Транснаціоналізація бізнесу стає ключовим інструментом інтеграції національної економіки у світову, проте супроводжується як новими можливостями, так і серйозними викликами.

Транснаціоналізація бізнесу, що характеризується розширенням діяльності компаній за межі національних кордонів, є визначальною рисою сучасної світової економіки. ТНК сприяють інтеграції ринків, передачі технологій та капіталу. Однак, останні геополітичні події, зокрема торговельні війни та санкції, призводять до змін у глобальних економічних відносинах, створюючи нові виклики для ТНК та національних економік. Для України процес транснаціоналізації особливо актуальний у контексті: євроінтеграції, відбудови економіки після масштабних руйнувань, залучення іноземного капіталу для модернізації промисловості. Умови « нової реальності » – війна, санкції проти країни-агресора, перебудова глобальної логістики – формують нові рамки та виклики для транснаціонального бізнесу в Україні.

Основні гео економічні наслідки транснаціоналізації бізнесу в умовах нової реальності:

1. Зміна географії виробництва та ланцюгів постачання. (Компанії прагнуть диверсифікувати свої ланцюги постачання, зменшуючи залежність від окремих

країн або регіонів. Відбувається релокалізація виробництва, тобто повернення виробничих потужностей до країн походження або в дружні країни. Зростає значення регіональних торговельних угод та блоків [1].

2. Посилення геополітичної конкуренції. (ТНК стають об'єктами геополітичного впливу, оскільки їх діяльність може мати стратегічне значення для країн. Виникають торговельні війни та санкції, які ускладнюють діяльність ТНК. Зростає значення національної безпеки та стратегічної автономії).

3. Технологічна фрагментація. (Виникають технологічні блоки та стандарти, які ускладнюють глобальну інтеграцію. Компанії змушені адаптуватися до різних технологічних стандартів та регулювань. Зростає значення кібербезпеки та захисту інтелектуальної власності) [2].

4. Зміна споживчих моделей. (Зростає значення локальних брендів та продуктів. Компанії змушені адаптуватися до мінливих споживчих вподобань та цінностей. Зростає значення електронної комерції та цифрових каналів продажу).

5. Зміна енергетичного ландшафту. (Транснаціональні енергетичні компанії відіграють ключову роль у переході до відновлюваних джерел енергії. Геополітичні конфлікти впливають на ціни на енергоносії та енергетичну безпеку. Зростає значення енергетичної ефективності та сталого розвитку).

6. Соціальна відповідальність та етичні питання. (Зростає тиск на ТНК з боку громадськості щодо їх соціальної відповідальності та етичних стандартів. Компанії змушені враховувати екологічні та соціальні аспекти своєї діяльності. Зростає значення прозорості та підзвітності).

Фрагментація економіки змушує ТНК переглядати свої стратегії та адаптуватися до нових умов. Зокрема, компанії стикаються з необхідністю диверсифікації ланцюгів постачання та зменшення залежності від окремих ринків. За даними Deloitte, геополітичні питання та протекціонізм призводять до зростання ризиків у ланцюгах постачання, що вимагає від компаній перегляду своїх стратегій [2].

ТНК мають значний вплив на національні економіки, сприяючи зростанню ВВП, створенню робочих місць та передачі технологій. Однак, у контексті

геоекономічної фрагментації, країни можуть зіткнутися з викликами, пов'язаними з відтоком капіталу, зменшенням інвестицій та зниженням рівня зайнятості. Наприклад, дослідження показують, що зростаючі геополітичні суперечності підвищують ризик глобальної економічної фрагментації, що може негативно вплинути на економічне зростання [3].

Для України геоекономічні наслідки транснаціоналізації бізнесу в умовах нової реальності мають особливе значення. Україна має адаптуватися до змін у світовій економіці, щоб залучити іноземні інвестиції, розвивати експорт та забезпечити економічну безпеку.

Основні геоекономічні наслідки транснаціоналізації для України це:

1. Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ). ТНК забезпечують понад 25% усіх прямих іноземних інвестицій в Україну (до 2022 р.) та залишаються ключовими інвесторами в таких сферах, як аграрний сектор, ІТ, торгівля, логістика. У 2023–2024 рр. спостерігалось поживання інтересу з боку західних компаній, особливо після запровадження страхування воєнних ризиків для інвесторів (IFC, MIGA) [4].

2. Передача технологій і ноу-хау. Діяльність таких компаній як Nestlé, Bayer, Siemens, ArcelorMittal сприяє впровадженню сучасних технологічних рішень, екологічних стандартів та відповідних інноваційних бізнес-моделей в Україні.

3. Зміна структури експорту та інтеграція в глобальні ланцюги. Багато українських підприємств (особливо в агро, ІТ та машинобудуванні) працюють як підрядники або постачальники ТНК, що дає змогу інтегруватися в глобальні ланцюги доданої вартості.

4. Конкуренція для вітчизняного бізнесу. З одного боку, ТНК стимулюють зростання якості, підвищення стандартів і продуктивності, з іншого – витісняють дрібні та середні компанії, які не витримують конкуренції (особливо в роздрібній торгівлі та FMCG).

5. Політичний та соціальний вплив. ТНК стають важливими суб'єктами не лише економічного, а й соціально-політичного середовища. Вони впливають на

формування інституційного середовища, лобіюють прозорі правила гри, підтримують євроінтеграційний курс України.

Виклики та ризики транснаціоналізації в умовах війни:

1. Ризик «економічної колонізації» – ризик залежності від рішень центрів, що приймаються за межами України.
2. Ризики відтоку прибутку через трансферне ціноутворення, офшори.
3. Загроза втрати національного контролю над стратегічними галузями (наприклад, енергетика, транспорт, земля).
4. Обмеженість інституційної спроможності держави до регулювання діяльності ТНК.

Транснаціоналізація бізнесу в Україні є необхідною умовою її економічної інтеграції в ЄС та глобальні ринки, однак супроводжується рядом геоекономічних ризиків. Успішне управління цим процесом передбачає: створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримку локальних підприємств, ефективне анти-монопольне та податкове регулювання, залучення ТНК до повоєнного відновлення інфраструктури та індустрії.

Транснаціоналізація бізнесу в світі в умовах нової геоекономічної реальності супроводжується як можливостями, так і викликами. ТНК та національні уряди повинні розробляти стратегії, спрямовані на адаптацію до змін у глобальному економічному середовищі, зокрема шляхом диверсифікації ланцюгів постачання, посилення регіональної співпраці та впровадження політик, що сприяють стійкому економічному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Globalisation may have run its course in current form. Financial Times. 2025. URL: <https://www.theguardian.com/business/2025/mar/25/globalisation-hsbc-chair-trump-tariffs-mark-tucker>. (дата звернення: 24.03.2025).
2. Global trade and the new geoeconomic reality. Deloitte Insights. 2024. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/topics/strategy/global-trade-trends-and-geopolitical-issues.html>. (дата звернення: 25.03.2025).
3. New Economic Reality: Identifying Opportunities as Geopolitics Transforms Globalisation. Euromonitor International. 2023. URL: <https://www.euromonitor.com/article/new-economic->

- reality-identifying-opportunities-as-geopolitics-transforms-globalisation. (дата звернення: 25.03.2025).
4. Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України. Узагальнюючий звіт. Світовий банк. (IFC). 2023. URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/synthesis-report-private-sector-opportunities-for-a-green-resilient-reconstruction-ukraine-uk.pdf>. (дата звернення: 26.03.2025).
 5. Інвестиційні можливості. Ukraine Invest. 2025. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/>. (дата звернення: 26.03.2025)
 6. Транснаціоналізація енергетичного сектору України. Аналітичний центр DiXi Group. 2022. URL: <https://dixigroup.org/analytic/richnij-zvit-dixi-group-za-2022-rik/>. (дата звернення: 25.03.2025).
 7. Measuring Foreign Direct Investment. OECD. 2025. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/foreign-direct-investment-fdi.html>. (дата звернення: 26.03.2025).

Канд. екон. наук Михайленко О. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РИЗИКИ ТА БАР'ЄРИ ВПРОВАДЖЕННЯ B2B E-COMMERCE В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГОВЕЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

B2B E-commerce (електронна комерція між бізнесами) стає ключовим елементом розвитку міжнародного бізнесу. Проте, поряд із зростанням ефективності й глобальним охопленням, підприємства стикаються з низкою ризиків та бар'єрів, які можуть суттєво впливати на стабільність та безпеку зовнішньоекономічної діяльності. B2B (business-to-business) електронна комерція охоплює онлайн-угоди між підприємствами, спрямовані на оптимізацію процесів закупівель, продажів, логістики та зазвичай спрямовані на встановлення тривалих партнерських відносин, що базуються на довірі та взаємній вигоді. Згідно з дослідженнями, обсяги B2B e-commerce перевищують B2C-сегмент, що підкреслює його значущість у глобальній економіці. За даними Forrester Research, у 2023 році глобальний ринок B2B e-commerce перевищив 20 трлн. дол. США, що становить понад 80% від загального обсягу електронної комерції у світі [1]. Це свідчить про зростаючу роль цифрових технологій у міжнародній торгівлі.